

ઉકેલપત્ર : સત્સંગ પ્રવીણ - ૨

(સમય : બપોરે ૨ થી ૫)

રવિવાર, ૧૫ જુલાઈ ૨૦૧૮

કુલ ગુણ : ૧૦૦

નોંધ :- (૧) આપેલ આવૃત્તિ પ્રમાણેના પુસ્તકના જવાબ જ માન્ય રાખવા. તે સિવાયની આવૃત્તિના જવાબ માન્ય ન રાખવા.

(૨) જમણી બાજુએ આપેલા અંકો જે તે પ્રશ્નના ગુણાંક દર્શાવે છે.

(૩) જમણી બાજુએ પ્રશ્નની બાજુમાં કૌંસમાં આપેલા અંકો જે તે પ્રશ્નના જવાબના પાઠ/પાના નંબર દર્શાવે છે.

અગત્યની સૂચના

પ્રશ્નપત્રમાં દરેક પેટા પ્રશ્નની જમણી બાજુ દર્શાવેલ ખાનામાં, લખેલા ગુણની પછીના ખાલી ખાનામાં (ગુણ : ૧) પરીક્ષાર્થીને આપેલ ગુણ લખવાના છે. જો પ્રશ્નનો જવાબ ખોટો હોય તો તે ખાનામાં '૦' (અંકડામાં શૂન્ય) લખવું. ખરાં (✓) કે ખોટાં (X) ની નિશાની દરેક પેટા પ્રશ્નની ડાબી બાજુની ખાલી જગ્યામાં જ - પ્રશ્ન શરૂ થાય તે પહેલાં જ કરવી.

વિશેષ નોંધ

આપ જ્યારે પેપર તપાસો ત્યારે જ્યારે લાંબા જવાબોમાં દા.ત. ટૂંકનોંધ, પાંચ મુદ્દાના વાક્યો, કારણો વગેરે પ્રશ્નોમાં આપ જ્યારે ફાળવેલા ગુણ કરતાં ઓછા ગુણ આપતાં હોવ ત્યારે પરીક્ષાર્થીએ કયો મુદ્દો નથી લખ્યો જેના તમે ગુણ કાપ્યા છે. તેની તમે ટૂંકમાં ડાબી બાજુ ઉપર નોંધ લખો. દા.ત. માર્ચ-૨૦૧૩માં પ્રવેશ-૧ માં 'જોબનપગીનું પરિવર્તન' ટૂંકનોંધ પૂછાઈ હતી. જેમાં જોબનપગી પ્રાર્થના કરતાં પોતાના દોષનું વર્ણન કરતાં કહે છે. 'પ્રભુ ! હું કુળહીન, કુટિલ, કુપાત્ર, બુદ્ધિહીન છું. મેં આપને ન ઓળખ્યા. દીનબંધુ ! દયા કરો. મારું મહાપાપ મટાડો.' આ મુદ્દો પરીક્ષાર્થીએ નથી લખ્યો તો બાજુમાં તમે લખી શકો કે 'પોતાના દોષ કહે છે.' આટલું જ લખવાનું છે અને તમે ગુણ ઓછા આપી શકો છો એટલે કે ફાળવેલ ગુણ કરતાં ઓછા ગુણ આપતાં પહેલાં બાજુમાં કયો મુદ્દો નથી તેની ટૂંકમાં નોંધ લખવી જરૂરી છે.

(વિભાગ - ૧ : કિશોર સત્સંગ પ્રવીણ, દસમી આવૃત્તિ - ડિસેમ્બર, ૨૦૧૬)

પ્ર.૧નીચે આપેલાં અવતરણો કોણ, કોને અને ક્યારે કહે છે તે લખો. (કુલ ગુણ : ૮)

નોંધ :- કોણ કહે છે ૧ ગુણ, કોને કહે છે ૧ ગુણ, ક્યારે કહે છે ૧ ગુણ.

૧. “ગઢડે જશો નહીં.” (૭/૧૮-૨૦)

⇒ અલૈયા ખાયર - ભક્તોને

⇒ અલૈયા ખાયરને માનખંડન થયું ત્યારે તેમણે જેટલા ભક્તોને સત્સંગ કરાવ્યો હતો તેટલાને ‘ગઢડે જશો નહીં, ત્યાં તો ભગવાન નથી પણ પુરબિયો બ્રાહ્મણ છે.’ કહીને પાછા પાડ્યા.

૨. “આ કલ્યાણદાસનું નામ કાગળમાં ક્યાં હતું ?” (૪/૧૨)

⇒ શ્રીહરિ - નવા પરમહંસોને

⇒ મહારાજનો પત્ર વાંચી ‘આદિ’માં ઘર ત્યાગીને આવેલા કલ્યાણદાસને જોઈને મહારાજ કહે છે.

૩. “જેથી મારું જીવન ધન્ય બને.” (૧૨/૩૬)

⇒ શતાનંદ મુનિ - મહારાજને

⇒ શ્રીહરિના સ્તુતિશ્લોકનું શતાનંદ મુનિએ ગાન કરી શ્રીહરિને પ્રસન્ન કર્યા. ત્યારે શ્રીહરિએ વરદાન માગવાનું કહ્યું. ત્યારે તેમણે શ્રીહરિના ચરિત્રનો ગ્રંથ રચવાની આજ્ઞા માગતાં કહ્યું.

પ્ર.૨નીચે આપેલાં વાક્યોમાંથી કોઈ પણ ત્રણ વિષે કારણ લખો. (બારેક લીટીમાં) (કુલ ગુણ : ૮)

૧. એકાંતિક સંતના પ્રસંગ થકી જ ભાગવતધર્મનું પોષણ થાય છે. (૧૮/૫૮) મુક્તાનંદ સ્વામીનો પ્રશ્ન : ‘જીવને મોક્ષનું દ્વાર ઉઘાડું કેમ થાય ?’ ત્યારે શ્રીહરિએ જવાબ આપતાં કહ્યું કે સ્વધર્મ, જ્ઞાન, વૈરાગ્ય ને માહાત્મ્ય જ્ઞાને સહિત જે ભક્તિ તેણે યુક્ત એવા પરમ એકાંતિક સંત તેને આશરીને ભાગવતધર્મ રહે છે. માટે એવા સાધુના પ્રસંગ થકી ભાગવતધર્મનું પોષણ થાય છે. સાક્ષાત્ ભગવાનના સંગથી અથવા તદ્દવદ્ભાવને પામેલા આવા ભક્ત - પરમ એકાંતિક સંતના પ્રસંગ થકી જ ભાગવતધર્મ મુમુક્ષુ જીવો પામી શકે; બીજો કોઈ ઉપાય નથી. આ ભાગવતધર્મને પામવો અર્થાત્ સિદ્ધ કરવો એ મોક્ષનું દ્વાર ઉઘાડું કર્યા બરોબર છે. આવા ભાગવતધર્મના અધિકારી - નિર્મલસર સંતના પ્રસંગ થકી જ મોક્ષનું દ્વાર ઉઘાડું થાય છે.

૨. મહારાજે ભગુજીને બંધિયા મોકલ્યા. (૨૮/૮૪-૮૫) બંધિયાના વાણિયા મહારાજને મળવા ગઢડા આવ્યા ત્યારે મહારાજે પોતાના ભક્તરાજ ડોસાભાઈના ખબર પૂછ્યા. ત્યારે વાણિયા કહે અમે તો ગળા સુધી સંસારમાં બૂડેલા છીએ પણ તમારા ડોસાભાઈ તો ચોટલી સુધી સંસાર-વહેવારમાં ડૂબ્યા છે. તે ભગવાન ભજવા નવરા થતા જ નથી. તમારા પ્રવીણ-૨

સત્સંગી છે તેથી તમો વખાણ કરો છો. ત્યારે મહારાજે કહ્યું : ‘ઠોસાભાઈને સાધુ કરીએ તો તમે સત્સંગી થશો ?’ વાણિયાઓએ વિચાર્યું કે હમણાં ઠોસાભાઈએ ગામની બધી જ વાડીના ગોળનું સાટું કર્યું છે તેથી તે વેપારનો સારો લાભ છોડી સાધુ થશે નહિ. તેથી મહારાજને હા પાડી. મહારાજે તેમને લગ્ન પત્ની જાય પછી પાછા વળતાં મળવાનું કહ્યું. મહારાજે ભગુજીની સાથે સાધુનાં વસ્ત્રો અને ચિઠ્ઠી ઠોસાભાઈ પર મોકલ્યા. ઠોસાભાઈએ ભગુજીને જોઈ દંડવત્ પ્રણામ કર્યા ને મહારાજની આજ્ઞા પૂછી. મહારાજની ચિઠ્ઠી વાંચી ઠોસાભાઈએ ભગવાં વસ્ત્રો પહેરી ગઢડા આવ્યા.

૩. અક્ષરબ્રહ્મરૂપ થઈએ ત્યારે જ પુરુષોત્તમની ભક્તિના અધિકારી થવાય. (૩૦/૮૯)

જ. અક્ષરબ્રહ્મ પણ પુરુષોત્તમની જેમ એક અને અદ્વિતીય છે. સદ્ગુરુ ગુણાતીતાનંદ સ્વામી અનાદિ મૂળ અક્ષરબ્રહ્મનો અવતાર છે. શ્રીજીમહારાજના સર્વોત્તમ, આદર્શ ભક્ત છે. અક્ષરબ્રહ્મ પણ માયા, ઈશ્વરો અને જીવોથી પર છે. તે પણ સર્વ જગતના કારણ છે અને આધાર છે. અક્ષરબ્રહ્મ પણ સર્વ દોષે રહિત છે. મુમુક્ષુઓને ભક્તિનો તે આદર્શ છે. અક્ષરબ્રહ્મરૂપ થઈએ ત્યારે જ પુરુષોત્તમની ભક્તિના અધિકારી થવાય છે, ત્યારે જ અક્ષરધામમાં પુરુષોત્તમની સેવામાં રહી શકાય છે; એવો અક્ષરબ્રહ્મનો મહિમા સમજવો.

૪. દરેક હરિભક્ત દરરોજ ધ્યાનચિંતામણિનાં પદોનું ગાન કરે છે. (૨૧/૬૩)

જ. ધ્યાનચિંતામણિનાં આ પદો ‘વંદુ સહજાનંદ રસરૂપ અનુપમ સારને રે લોલ’ જ્યારે સદ્ગુરુ પ્રેમાનંદ સ્વામીએ શ્રીહરિને ગાઈ સંભળાવ્યાં, ત્યારે શ્રીહરિ બોલ્યા કે - ‘બહુ સારાં કીર્તન ગાયાં. આ કીર્તનને સાંભળીને તો અમારા મનમાં એમ વિચાર થયો જે, આવી રીતે એને ભગવાનની મૂર્તિનું ચિંતવન છે માટે એ સાધુને તો ઊઠીને સાષ્ટાંગ દંડવત્ પ્રણામ કરીએ. અને જેને આવી રીતે અંતઃકરણમાં ભગવાનનું ચિંતવન થતું હોય... તેને ફરીને ગર્ભવાસમાં જવું પડે નહિ... એ પરમપદને પામ્યો જ છે... તે કૃતાર્થ થયો છે ને કાંઈ કરવું બાકી રહ્યું નથી.’ (વચ. ગ.મ. ૪૮) લીલાચિંતામણિની સાથે આ પદોનું પણ ગાન કરવાની દરેક સત્સંગીને આજ્ઞા છે. શાસ્ત્રીજી મહારાજ કહેતા કે ‘જે નિત્ય લીલાચિંતામણિ ને ધ્યાનચિંતામણિનું ગાન મહારાજની સ્મૃતિએ સહિત કરે છે તેને ભક્તચિંતામણિનો એક પાઠ કર્યા બરોબર પુણ્ય મળે છે.’

પ્ર.૩નીચે આપેલા વિષયો ઉપર મુદ્દાસર નોંધ લખો. (બારેક લીટીમાં) (કુલ ગુણ : ૮)

૧. ત્યાગીના વિશેષ ધર્મ (૧/૫-૮) નિષ્ઠાપૂર્વક આઠ પ્રકારના બ્રહ્મચર્યનું દેહપર્યંત પાલન કરે તે નૈષ્ઠિક બ્રહ્મચારી. નૈષ્ઠિક બ્રહ્મચર્યનું પાલન કરતા દરેક ત્યાગીને શ્રીજીમહારાજે આઠ પ્રકારનું બ્રહ્મચર્ય આ રીતે પાળવાનું કહ્યું છે : (૧) સ્ત્રીની વાત ન સાંભળવી, (૨) તેના ગુણનું વર્ણન ન કરવું, (૩) હાસ્યવિનોદ ન કરવો, (૪) નિરીક્ષણ ન કરવું, (૫) સ્ત્રી સાથે એકાંતમાં ગુપ્ત વાત ન કરવી, (૬) તેનો સંકલ્પ ન કરવો, (૭) બાળ, યૌવન, વૃદ્ધ, રૂપ-કુરૂપાદિ વિકૃતિ ન કરવી તથા (૮) અંગસંગ ત્યાગ. આમ, અષ્ટ પ્રકારનાં બ્રહ્મચર્યને લક્ષ્યમાં લઈ નિયમ કહ્યા છે. નૈષ્ઠિક બ્રહ્મચારીએ સ્ત્રીનો સ્પર્શ ન કરવો, તેની સાથે બોલવું નહીં, આસક્ત દષ્ટિએ સન્મુખ જોવું નહીં, તેની વાર્તા ન કરવી અને ન સાંભળવી. સ્ત્રીઓની અવરજવર હોય તેવા સ્થાનમાં સ્નાનાદિ માટે ન જવું. નૈષ્ઠિક બ્રહ્મચારીએ રાધિકાજી, લક્ષ્મીજી આદિ દેવીઓની પ્રતિમામૂર્તિ સિવાય અન્ય પ્રતિકૃતિનો સ્પર્શ ન કરવો. એ રીતે પોતાના અષ્ટ પ્રકારના બ્રહ્મચર્યની રક્ષા કરવી. સ્ત્રીને ઉદ્દેશીને દૂર રહેલી સ્ત્રીઓ સાંભળે એવા આશયથી પણ પુરુષ આગળ ભગવત્વાર્તા ન કરવી. તેથી મન દૂષિત થાય અને નૈષ્ઠિક વ્રતમાં દોષ આવે. નૈષ્ઠિક બ્રહ્મચારીએ પોતાના બ્રહ્મચર્યવ્રતનો ત્યાગ થાય તેવું વચન ગુરુનું પણ ન માનવું. સ્મૃતિવચન છે કે સર્વથા પાલનીયૈવ શિષ્યૈરાજ્ઞા ગુરોરિહ. ગુરુની આજ્ઞા શિષ્યોએ સર્વ પ્રકારે પાળવી. આવા વચનને લક્ષ્યમાં રાખીને શ્રીજીમહારાજ સ્પષ્ટ કહે છે : ગુરુનું વચન, બ્રહ્મચર્ય ભંગ થાય તેવું હોય તો ગમે તેવા સંજોગોમાં મહિમા સમજીને પણ ન જ માનવું. એક વાર શ્રીજીમહારાજે નિષ્કુળાનંદ સ્વામીને સ્ત્રીઓની સભામાં વાતો કરવા જવા કહ્યું. પણ નિષ્કુળાનંદ સ્વામી ન ગયા. શ્રીજીમહારાજે નિષ્કુળાનંદ સ્વામીને બોલાવી કહ્યું : ‘મુનિ ! તમે અમારી આજ્ઞા નથી પાળતા તેથી વિમુખ કરવા પડશે.’ ત્યારે નિષ્કુળાનંદ સ્વામીએ વિનયપૂર્વક હાથ જોડી કહ્યું : ‘મહારાજ ! તમારી આજ્ઞા લોપી વિમુખ થવા તૈયાર છું, પણ સ્ત્રીઓની સભામાં જઈ મારા ધર્મમાંથી ભ્રષ્ટ થઈ વિમુખ થવું નથી.’ આવાં દૃઢ વચન સાંભળી મહારાજ નિષ્કુળાનંદ સ્વામી ઉપર અત્યંત પ્રસન્ન થયા. બ્રહ્મચારીએ ધીરજ અને સંતોષે યુક્ત રહી નિર્માનીપણે વર્તવું. (૧૭૫-૧૮૦) શ્રીજીમહારાજના સમયમાં અન્ય મતવાદીઓ તરફથી ઉપાધિ થતી અને ક્યારેક જાણી જોઈને સંતોને રંજાડવા ઉપવાસ પડે તે આશયથી તેઓ જાર સ્ત્રીઓને સંતોની સમીપ મોકલતા. તેથી જ શ્રીજીમહારાજે સંતોને આજ્ઞા કરી કે તેવી સ્ત્રીઓનો તિરસ્કાર કરીને પણ તેને સમીપ આવવા દેવી નહીં. સાથે આપત્કાળ પ્રસંગે દયાર્દ્ર થઈ સ્ત્રીઓની રક્ષા કરવા આજ્ઞા કરી. અને તેવા પ્રસંગોએ સ્પર્શ થાય તેનો બાધ નથી. આ રીતે ઉપદેશી શ્રીજીમહારાજે નિયમની શૃંખલાને જડ નથી બનાવી પણ આત્મકલ્યાણાર્થે દુર્લભ મનુષ્યદેહની રક્ષા કરવાનો ખ્યાલ આપ્યો છે. (૧૮૧, ૧૮૨) નૈષ્ઠિક બ્રહ્મચારીએ પોતાના શરીરે સુગંધી તેલ ચોળી સ્નાન ન કરવું. શસ્ત્ર ધારણ ન કરવું. શસ્ત્રથી હિંસા કરવાની બુદ્ધિ

ઉત્પન્ન થાય છે. રસના ઈન્દ્રિયને ખાસ જીતવી, જેથી સર્વ ઈન્દ્રિય જિતાય. ભિક્ષા પ્રસંગે સ્ત્રીનો પ્રસંગ ન થાય એ રીતે પોતાના ધર્મની રક્ષા કરવી. (૧૮૩, ૧૮૪) નૈષ્ઠિક બ્રહ્મચારીએ મનને નિર્વિષયી કરવા શાસ્ત્રાભ્યાસ કરવો. વચનામૃત, શિક્ષાપત્રી, સ્વામીની વાતું, ભક્તચિંતામણિ, શ્રીહરિલીલામૃત, નિષ્કુળાનંદ કાવ્ય, સત્સંગિજીવન, શ્રીહરિલીલાકલ્પતરુ વગેરે. ગુરુ અને ગુરુજનોની સેવા કરવી. સ્ત્રીઓને વિષે આસક્ત જનોનો સંગ ન રાખવો. (૧૮૫) રસના ઈન્દ્રિયને વિશેષે કરીને જીતવી, જેથી નિષ્કામ ધર્મ પાળવામાં સરળતા રહે તેમજ સર્વ ઈન્દ્રિય જીતવામાં અનુકૂળતા રહે. દ્રવ્યસંગ્રહ કરવો નહીં અને કરાવવો નહીં. તેમજ જે થકી નાણાંની ઉત્પત્તિ થાય એ પ્રકારના પદાર્થોનો સંગ્રહ કરવો નહીં અને કરાવવો નહીં. સંગ્રહ કરવાથી અપરિગ્રહવ્રતનો ભંગ થાય અને મમત્વ થવાથી મોક્ષમાર્ગમાં વિઘ્ન થાય. (૧૮૮, ૧૮૯) હરિભક્તના કે કોઈ મનુષ્યના વ્યવહારકાર્યના જામીન ન થવું તેમજ કોઈની થાપણ ન રાખવી. ધીરજ ધારી રહેવું. પોતાનો ઉતારો સ્ત્રીના સંસર્ગથી મુક્ત રાખવો. પોતાના બ્રહ્મચર્યવ્રતની રક્ષા સારુ અને અન્ય સ્ત્રી આદિક તરફથી ઉપાધિ નિવારવા રાત્રિને વિષે સંગાથ ગોતી ચાલવું, તેમજ જોડ વિના દિવસે ક્યાંય ન જવું. આપત્કાળમાં તેમજ દેહક્રિયા-મળમૂત્રોત્સર્ગ નિમિત્તે એકલા જવાનો બાધ નથી. (૧૯૦, ૧૯૧) સાધુએ મૂલ્યવાળાં વસ્ત્રો ધારણ ન કરવાં. સાદા, સુતરાઉ, જાડા વસ્ત્ર ધૂળ વડે ભગવો રંગ ચડાવીને પહેરવાં. બીજા અતિ આગ્રહપૂર્વક તે સિવાયનાં વસ્ત્રો ભેટ આપે તોપણ ધારણ ન કરવાં. શીત ઋતુમાં ભગવા રંગની શાલ ગ્રહણ કરવી. સદ્ગુરુ ગોપાળાનંદ સ્વામીને એક વાર એક હરિભક્તે આગ્રહપૂર્વક ઝીણું, રેશમી ધોતિયું આપી પ્રાર્થના કરી : ‘સ્વામી ! આ વસ્ત્ર તમે પહેરજો.’ ગોપાળાનંદ સ્વામીએ ઘણી જ ના પાડી, છતાં હરિભક્તે પોતાનો આગ્રહ છોડ્યો નહીં. ત્યારે ગોપાળાનંદ સ્વામીએ પૂછ્યું : ‘ક્યાં સુધી પહેરવું ?’ હરિભક્તે કહ્યું : ‘ફાટે ત્યાં સુધી.’ પછી ગોપાળાનંદ સ્વામી ખેંચીને કસોકસ ધોતિયું પહેરીને બેઠા કે તરત ફાટી ગયું. એમ પોતાનો ધર્મ સાચવ્યો અને હરિભક્તનું મન સાચવ્યું. ગૃહસ્થ સત્સંગીના ઘરે ભિક્ષા અને સભાપ્રસંગ સિવાય જવું નહીં અને ભગવાનને અર્પણ કર્યા વિના કાંઈ જ ગ્રહણ ન કરવું. (૧૯૩-૧૯૫) પોતાના દેહની શુશ્રૂષા થાય તે રીતે ન વર્તવું, પણ ભરતજીની પેઠે દેહદમન કરી ભક્તિપરાયણ રહેવું. કેફી પદાર્થો તમાકુ, ગાંજો, અફીણ વગેરે ન લેવાં. ગૃહસ્થને ઘેર સૂતક હોય ત્યારે જમવું નહીં. રજોગુણ જણાય તેવા પલંગ-ખાટલાનો ઉપયોગ ન કરવો. સરળ સ્વભાવવાળા થવું. સાધુ જેવું અંતરમાં હોય તેવું જ બહાર જણાવે, પણ કપટ ક્યારેય ન રાખે. (૧૯૬-૨૦૦) ક્ષમાપરાયણ થવું. કોઈ મારે, ગાળ દે, તોપણ ક્યારેય તેને સામી ગાળ ન દેવી તથા મારવો પણ નહીં. પણ તેથી અધિક તેનું હિત થાય તેવું ચિંતવન કરવું. સાધુનું જીવન પરના હિતના અર્થે છે, તે અન્યને માટે અહિત સંકલ્પ ક્યાંથી કરી શકે ? ઉગા ખુમાણે અક્ષરબ્રહ્મ ગુણાતીતાનંદ સ્વામીનો તિરસ્કાર કર્યો ને અપમાન કર્યું, માર માર્યો, તોપણ અતિ દયા લાવી સ્વામીએ તેમને આશીર્વાદ આપ્યા. આશીર્વાદના ફળરૂપે તેમને ત્યાં જીવણા ખુમાણનો જન્મ થયો. જીવણો ખુમાણ એકાંતિક ભક્ત થયા. આણંદમાં લોકોએ શ્રીજીમહારાજ અને સંતોનું અપમાન કર્યું, પણ તે સહન કરી, સર્વ સત્સંગી થાય તેવો જ સંકલ્પ કર્યો. સાધુનો ધર્મ ક્ષમાશીલ થવું તે જ છે. તે ક્યારેય ન ચૂકવો. (૨૦૧) સાધુએ સમાજમાં કલેશ ઊભો થાય તેવું વર્તન - જે એકનું બોલેલ બીજાને કહેવું તે; દૂતપણું, ચાડિયાપણું, ગુપ્ત વાતને પ્રગટ કરવી તે; ચારચક્ષુ - અપ્રકટ રીતે અન્યની વાત સાંભળવી; એ પ્રકારનું કર્મ ન કરવું. તેથી સરળ સ્વભાવ રહેતો નથી. અંતરમાં કલેશ ઊભો થાય છે તેમજ ભગવન્નિષ્ઠામાં ખામી આવે છે. પોતે ત્યાગ કર્યા હોય એવા સંબંધીજનોમાં મમત્વબુદ્ધિ અને દેહમાં અહંપણાની બુદ્ધિનો સર્વથા ત્યાગ રાખવો. (૨૦૨) આ રીતે શ્રીજીમહારાજે સાધુઓ માટે નિષ્કામ, નિર્લોભ, નિઃસ્વાદ, નિઃસ્નેહ અને નિર્માન એ પંચવર્તમાન મુખ્યપણે બતાવ્યા છે.

અથવા

૨. **મધિયાવનાં ફઈબા (૧૭-૧૮)** મધિયાવ ગામનાં ફઈબાને તેમના દીકરાની વહુ સાથે અણબનાવ થયો હોવાથી તેને પિયર મોકલી દીધી હતી. વહુનાં માતા-પિતા સત્સંગી હોવાથી તેમણે શ્રીજીમહારાજને આ બાબત સમાધાન કરાવવા વિનંતી કરી. શ્રીજીમહારાજ બસો સંતો તથા હરિભક્તો સાથે મધિયાવ જવા નીકળ્યા. રસ્તામાં વહુનું ગામ મેલણાં આવતું હોવાથી મહારાજે ત્યાં જઈને વહુને પૂછ્યું કે અમે કહીએ તેમ કરશો ? ત્યારે તેણે પોતાની સાસુ તથા શ્રીજીમહારાજ જેમ રાજી હોય તેમ કરવા વચન આપ્યું. તેથી મહારાજ રાજી થયા ફઈબાએ મધિયાવમાં ખૂબ ભવ્યતાથી મહારાજનું સ્વાગત કર્યું શીરા પુરીની રસોઈ કરાવી હતી. મહારાજને ફઈબા ઘરમાં તેડી લાવ્યા. દાદર ચડતાં મહારાજે તેમને વહુને તેડાવવાની વાત કરી. ફઈબાએ તેનો તરત જ ઈન્કાર કરી દીધો. મહારાજને પૂર્ણપુરુષોત્તમ નારાયણ જાણતા હતાં છતાં સાસુ - વહુના ઝઘડામાં તમને સમજ ન પડે તેમ કહી દીધું. શ્રીજીમહારાજને આ હઠ ન ગમી. તેથી છેલ્લે કહ્યું તમે અમારી વાત નહિ માનો તો અમે તથા સંતો હરિભક્તો જમ્યા વિના ચાલ્યા જઈશું. ત્યારે ફઈબાએ જણાવ્યું કે તમે ઘણી છો ફાવે તે કરો પણ આ વાત નહી જ બને. મહારાજ ફઈબાની આવી હઠ જોઈને નારાજ થઈ ગયા અને જમ્યા વિના સંતો સાથે મધિયાવથી ચાલી નીકળ્યા.

૩. સંપ્રદાયનાં શાસ્ત્રો : વેદરસ (૧૨/૩૪-૩૫) ભગવાન સ્વામિનારાયણે પત્રરૂપે પરમહંસોને જે ઉપદેશ આપ્યો હતો તેનો સમાવેશ આ પુસ્તકમાં કરવામાં આવ્યો છે. આ પુસ્તકનાં પાંચ પ્રકરણ છે. નિર્લોભી, નિષ્કામી, નિઃસ્વાદી, નિઃસ્નેહી અને નિર્માની વર્તમાનની વાતો પ્રકરણવાર કરી છે. નિર્લોભી વર્તમાનના પ્રકરણમાં શ્રીજીમહારાજ પરમહંસોને જણાવે છે કે ‘આ કાગળને વિષે તમારા અર્થે બ્રહ્મવિદ્યા સંબંધી જે વિચાર અમે લખીએ છીએ તે વિચાર અમારા અંતરના રહસ્યરૂપ છે અને સર્વ ઉપનિષદના પણ રહસ્યરૂપ છે.’ એવો અદ્ભુત આ ગ્રંથ છે. ત્યાગીઓને દેહ છતાં બ્રહ્મસ્થિતિ પ્રાપ્ત કરી વિદેહી મુક્તની સ્થિતિ સિદ્ધ કરવા માટે આ ગ્રંથ, શ્રીજીમહારાજના શ્રીમુખની વાણી હોઈ સર્વેને માટે અતિશય ઉપયોગી છે. અક્ષરબ્રહ્મ એ પુરુષોત્તમ ભગવાનનું ધામ છે ને સાકાર સ્વરૂપે - મુખ્ય ભક્ત તરીકે મહારાજની સેવામાં છે. એવા અક્ષરબ્રહ્મને પોતાનો આત્મા માનીને અર્થાત્ તેને વિષે દૃઢ આત્મબુદ્ધિ રાખીને પરમેશ્વરને ભજવા એ આ ગ્રંથનું હાર્દ છે. અક્ષરસ્વરૂપ સદ્ગુરુના સેવનથી અક્ષરબ્રહ્મના એકત્વપણાને પામી પુરુષોત્તમ નારાયણની સ્વામી-સેવકભાવે ઉપાસના, પંચવર્તમાનરૂપી મર્યાદામાં રહીને કરવી; એવો ઉત્તમ માર્ગ શ્રીજીમહારાજે આ ગ્રંથમાં બતાવ્યો છે. **અથવા**

૪. ઉપાસ્ય સ્વરૂપ પુરુષોત્તમનારાયણનો મહિમા (ઉપાસના) (૨૩/૬૯-૭૩) શ્રીજીમહારાજે વચનામૃતમાં કહ્યું છે કે ‘ઉપાસના વગર કોઈ વાતની સિદ્ધિ થતી નથી. ગુણાતીતાનંદ સ્વામી પણ કહે છે કદાપિ આજ્ઞામાં ફેર પડે તો પ્રાયશ્ચિત્ત કરીને પણ શુદ્ધ થવાશે, પણ જો ઉપાસનામાં ફેર પડ્યો તો તે ખામી ભાંગશે નહિ. ઉપાસના એટલે શું? તો ઉપ+આસન, એટલે સમીપમાં આસન. ભગવાનની સમીપમાં રહેવું અર્થાત્ હંમેશા ભગવાનના સામીપ્યનો અનુભવ કરવો તેનું નામ ઉપાસના. ઉપાસના હંમેશોં અક્ષરરૂપ કે બ્રહ્મરૂપ થઈને કરવાની હોય છે. શ્રીજીમહારાજ વચનામૃત ગ.મ. ૩માં ઉપાસનાની રીત સમજાવતાં કહે છે : ‘પોતાના જીવાત્માને એ બ્રહ્મ સંગાથે એકતા કરીને પરબ્રહ્મની સ્વામી-સેવકભાવે ઉપાસના કરવી.’ શ્રીજીમહારાજના આ વચન અનુસાર ઉપાસના તો હંમેશાં પરબ્રહ્મની જ કરવાની હોય છે. અર્થાત્ ઉપાસના હંમેશાં બે ચરણની જ છે. પરંતુ પરબ્રહ્મની આ ઉપાસના કરવા માટેનો આદર્શ અક્ષરબ્રહ્મ છે. તેથી જેવી રીતે અક્ષરબ્રહ્મ પુરુષોત્તમ નારાયણની ઉપાસના કરે છે, તેવી ઉપાસના તો આપણે જ્યારે અક્ષરરૂપ થઈએ ત્યારે જ કરી શકીએ. માટે અક્ષરરૂપ થઈને પુરુષોત્તમ નારાયણની ઉપાસના કરવી એ જ સિદ્ધાંત છે. પુરુષોત્તમ નારાયણ સદા દિવ્યગુણો યુક્ત, સદા સાકાર, સર્વોપરી, સર્વજ્ઞ, સર્વકર્તા અને સદા પ્રગટ સમજવા અને આવી સમજણ દ્વારા તેમનું સતત સાન્નિધ્ય અનુભવવું તેનું જ નામ ઉપાસના. શ્રીજીમહારાજ સર્વોપરી છે. તેઓ જીવ, ઈશ્વર, માયા, અક્ષરમુક્તો અને અક્ષરબ્રહ્મ - એ સર્વથી પર છે. તે સૌના સ્વામી છે. તેઓ એક જ સ્વતંત્ર છે. જ્યારે જીવ, ઈશ્વર, માયા, મુક્તો, અને અક્ષરબ્રહ્મ પરબ્રહ્મને આધીન છે. તેઓ સર્વ કારણના કારણ છે, સર્વના નિયંત્રા છે, સર્વના આધાર છે અને અતિ સમર્થ છે. શ્રીજીમહારાજ સર્વ અવતારના અવતારી પુરુષોત્તમ છે. તેમની ઈચ્છા પ્રેરણાથી અવતારો વિરાટબ્રહ્મામાંથી ઉત્પન્ન થાય છે. તે સર્વ અવતારોમાં શ્રીજીમહારાજનો અનુપ્રવેશ હતો અને હોય છે. અક્ષરપર્યંત સર્વને પોતાનામાં લીન કરી નાખવાની શક્તિ તેઓ ધરાવે છે. પુરુષોત્તમ ભગવાન પોતાના દિવ્ય અક્ષરધામમાં રહ્યા થકા અનંત કોટિ બ્રહ્માંડમાં પોતાની ઈચ્છાએ કરીને જ્યાં જેવું રૂપ પ્રકાશ્યું જોઈએ ત્યાં તેવા રૂપને પ્રકાશે છે અને મુમુક્ષુઓને સુખ આપે છે. અક્ષરધામમાં અનંત કોટિ મુક્તો અને અક્ષરબ્રહ્મ તેમનાં ચરણકમળની સેવામાં હોય છે. શ્રીજીમહારાજ સર્વજ્ઞ છે. અનંત કોટિ બ્રહ્માંડોનાં જીવ-પ્રાણીમાત્રમાં તથા ઈશ્વર, અક્ષરમુક્તો અને અક્ષરબ્રહ્મમાં અંતર્યામીપણે રહ્યા છે. અનંત કોટિ બ્રહ્માંડનાં જીવ-પ્રાણીમાત્રની ક્રિયાને, પોતાના ધામમાં રહ્યા થકા તેઓ જાણે છે - હસ્તામલકવત્ પ્રત્યક્ષ દેખે છે. શ્રીજીમહારાજ સર્વકર્તા છે; કર્તુ, અકર્તુ અને અન્યથાકર્તુ શક્તિ ધરાવે છે. તેમની ઈચ્છા વગર સૂકું પાંદડું પણ હલાવ્યું હલતું નથી. સર્વના કર્મફળપ્રદાતા પણ તેઓ જ છે. તેમની પ્રેરક શક્તિ વગર જીવ-પ્રાણીમાત્ર, ઈશ્વરો, માયા કે મુક્તો એ કોઈ કંઈ કરવાને સમર્થ નથી. તેમની ઈચ્છાથી જ અનંત કોટિ બ્રહ્માંડની ઉત્પત્તિ, સ્થિતિ અને પ્રલય થાય છે. શ્રીજીમહારાજ સદા દિવ્યમૂર્તિ છે. તેમની મૂર્તિ જેવી અક્ષરધામમાં અનંત ઐશ્વર્ય, શક્તિ અને દિવ્યગુણ સંપન્ન છે, તેવી ને તેવી જ અહીં પૃથ્વી પર મનુષ્ય સ્વરૂપે પણ દિવ્ય અને અનંત શક્તિ તથા ઐશ્વર્ય યુક્ત છે. ધામની મૂર્તિ અને અહીં પ્રત્યક્ષ વિચરતી મૂર્તિમાં કંઈ ભેદ નથી. તેમની મૂર્તિને વિષે સાકરના નારિયેળની પેઠે ત્યાગભાગ સમજવો નહીં. અહીં પૃથ્વી પર તેમની મૂર્તિને વિષે જે કંઈ દેહભાવ જેવું જણાય છે તે તો નટ(જાદુગર)ની માયાની પેઠે છે. ભગવાન પુરુષોત્તમ નારાયણ જીવના કલ્યાણને અર્થે જ્યારે અવતાર ધારણ કરે છે ત્યારે પોતાનું જે અક્ષરધામ અને ચૈતન્યમૂર્તિ એવા જે પાર્ષદ અને પોતાનાં જે સર્વ ઐશ્વર્ય તે સહિત જ પધારે છે. માટે ‘ભગવાનના ભક્તને ભગવાનનું સ્વરૂપ અક્ષરધામ સહિત પૃથ્વી ઉપર બિરાજમાન છે. એમ સમજવું અને બીજા આગળ પણ એવી રીતે વાર્તા કરવી.’ (વચ.ગ.પ્ર. ૭૧) આમ, શ્રીજીમહારાજે અક્ષરની સાથે જ પોતાનું સ્વરૂપ સમજવાનું છે એમ નિર્દેશ કર્યો છે અને એ રીતે અક્ષરરૂપ થઈને પુરુષોત્તમની ઉપાસના કરવી એ જ સાચી અને શુદ્ધ ઉપાસના છે, તે સમજાવ્યું છે. સદ્ગુરુ ગુણાતીતાનંદ સ્વામી

અનાદિ અક્ષરબ્રહ્મનું સ્વરૂપ છે. જેમ પરબ્રહ્મ એક અને અદ્વિતીય (અજોડ) છે, તેમ અક્ષરબ્રહ્મ પણ એક અને અદ્વિતીય છે. અક્ષરબ્રહ્મ સત્, ચિદ્, આનંદ છે. તે અનાદિ અને નિત્ય છે. અક્ષરબ્રહ્મ પણ સર્વ માયિક અને પ્રાકૃત ગુણથી રહિત અને દિવ્ય ગુણોએ યુક્ત છે. તેથી અક્ષરબ્રહ્મ પણ નિર્ગુણ છે. અક્ષરબ્રહ્મ, એ પોતાના સંબંધમાં જે કોઈ આવે તેને પણ નિર્ગુણ કરી નાખે છે. અક્ષરબ્રહ્મ એ જીવ, ઈશ્વર અને માયાના કારણ છે (અહીં કારણ એટલે ઉત્પત્તિ સર્ગમાં વિરામ પામેલા, તેમની દૃષ્ટિથી પાછા ઉત્પન્ન થયા છે તેમ સમજવું) અને તેમના આધાર છે. તે અખંડ અને અવિનાશી છે, કાળ, માયાથી પર છે. અક્ષરબ્રહ્મ નિરંશ, નિર્વિકારી અને કૂટસ્થ (સ્થિર) છે. ત્રણે ગુણોથી પર - ગુણાતીત છે. આ જ અક્ષરબ્રહ્મ દિવ્યપુરુષાકારે વળી મૂર્તિમાન થકા અખંડ પુરુષોત્તમ નારાયણની સેવામાં રહે છે. મૂર્તિમાન અક્ષરબ્રહ્મ તો ભગવાનના ઉત્તમ ભક્ત છે અને મુમુક્ષુઓ માટે ભક્તિ-ઉપાસનાનો આદર્શ છે. પુરુષોત્તમ ભગવાન જેવા અક્ષરમાં રહ્યા છે તેવા પ્રકૃતિપુરુષ, મુક્યપર્યંત કોઈમાં રહ્યા નથી. અક્ષરબ્રહ્મ સેવકરૂપે પોતાના સ્વામી જે પુરુષોત્તમ નારાયણ તેની સેવામાં અખંડ રહે છે. પુરુષોત્તમ અને અક્ષર વચ્ચે કાયમનો સ્વામી-સેવકભાવે અપૃથક્ સંબંધ છે. અક્ષરબ્રહ્મ શરીર છે અને પુરુષોત્તમ શરીરી છે. જ્યારે સાક્ષાત્ અક્ષરબ્રહ્મનો પ્રગટ સંગ મળે, ત્યારે તેના સંગે કરીને જીવ બ્રહ્મરૂપ થાય છે. વચ.કારિ.૧ પ્રમાણે જેમ ભમરીને સંગે જ ઈયળ ભમરી થાય છે, તેમ પ્રગટ અક્ષરબ્રહ્મના સંબંધે જ આ જીવ બ્રહ્મરૂપ થઈ પુરુષોત્તમની ઉપાસનાનો અધિકારી બને છે. ત્યારે જ નિર્વિકલ્પ નિશ્ચયની સ્થિતિ થાય છે, ત્યારે જ આત્યંતિક મોક્ષ થાય છે. અક્ષરબ્રહ્મ ગુણાતીતાનંદ સ્વામી અંતર્ધાન થયા પછી કલ્યાણનું દ્વાર બંધ થયું નથી. સ્વામીએ વાતોમાં કહ્યું છે : ‘હું તો ચિરંજીવ છું.’ અર્થાત્ અનાદિ અક્ષરબ્રહ્મ પરમ એકાંતિક - પરમ ભાગવત સંતરૂપે આ પૃથ્વી પર સદા પ્રગટ વિચરતા હોય છે. શ્રીજીમહારાજ કહે છે : એવા પ્રગટ બ્રહ્મસ્વરૂપ સંત દ્વારા સર્વ ક્રિયા કરનાર ભગવાન છે, ‘આવા સંત તે સ્વયં હરિ છે.’ આવા સાધુનો સંગ કરવો એ જ કલ્યાણનું અસાધારણ સાધન છે. એવા સંતનું દર્શન થયું ત્યારે એમ જાણવું જે, ‘મને સાક્ષાત્ ભગવાનનું દર્શન થયું.’ માટે એ સંત તો સર્વ જગતના આધારરૂપ છે. જ્યારે આવો સંતસમાગમ પ્રાપ્ત થયો ત્યારે દેહ મૂકીને જેને પામવા હતા તે તો દેહ છતાં જ મળ્યા છે. માટે જેને પરમપદ કહીએ, મોક્ષ કહીએ, તેને છતી દેહે જ પામ્યો છે. અને એવા સાધુની સેવા કરે તો ભગવાનની સેવા તુલ્ય ફળ થાય છે. આવા પ્રગટ બ્રહ્મસ્વરૂપ સંતનો જે કોઈ મુમુક્ષુ મન-કર્મ-વચને સંગ કરે છે અને તેની આજ્ઞા પાળે છે તે જીવ નિર્દોષ થઈ બ્રહ્મરૂપ થઈ જાય છે. અને છતી દેહે પરમપદ જે મોક્ષ તેને પામે છે. આ પૃથ્વી પર અવતાર ધારણ કર્યા પછી શ્રીજીમહારાજ આત્યંતિક કલ્યાણનો માર્ગ ચાલુ રહે એ હેતુથી ગુણાતીત સંત દ્વારા સદા પ્રગટ છે. વચનામૃત પંચાળા-૭ પ્રમાણે આ પૃથ્વી પરથી ભગવાન કદી અંતર્ધાન થયા જ નથી. તેઓ અક્ષરબ્રહ્મ ગુણાતીતાનંદ સ્વામી દ્વારા પ્રગટ હતા. ત્યારબાદ ઉત્તરોત્તર બ્રહ્મસ્વરૂપ ભગતજી મહારાજ, બ્રહ્મસ્વરૂપ શાસ્ત્રીજી મહારાજ, બ્રહ્મસ્વરૂપ યોગીજી મહારાજ, બ્રહ્મસ્વરૂપ પ્રમુખસ્વામી મહારાજ અને હાલ પ્રગટ બ્રહ્મસ્વરૂપ મહંતસ્વામી મહારાજ દ્વારા પ્રગટ છે. આપણી ઉપાસના એટલે શ્રીજીમહારાજ સર્વાવતારી પૂર્ણ પુરુષોત્તમ નારાયણ (પરબ્રહ્મ), ગુણાતીતાનંદ સ્વામી અનાદિ અક્ષરબ્રહ્મ. અનાદિ અક્ષરબ્રહ્મ દ્વારા શ્રીજીમહારાજ સદા પ્રગટ રહી મુમુક્ષુ જીવોનું કલ્યાણ કરે છે. એ મોક્ષનું દ્વાર છે. પ્રગટ બ્રહ્મસ્વરૂપ મહંતસ્વામી મહારાજ એ આજે મોક્ષનું દ્વાર છે.

પ્ર.૪નીચે આપેલા પ્રશ્નોના એક (સંપૂર્ણ) વાક્યમાં જવાબ લખો. (કુલ ગુણ : ૬)

નોંધ: અડધા સાચા જવાબનાં ગુણ આપવા નહીં.

૧. રામબાઈને શ્રીહરિ પ્રત્યે કેવી નિષ્ઠા હતી ? (૨૪/૭૩)

જ. રામબાઈને શ્રીહરિ પ્રત્યે પર્વતપ્રાય અનન્ય નિષ્ઠા હતી.

૨. જનમંગલસ્તોત્રમ્માં ૧ થી ૮ સુધીના શેના નામો છે ? (૧૫/૪૫)

જ. જનમંગલસ્તોત્રમ્માં ૧ થી ૮ સુધીના શ્રીહરિના દિવ્ય સ્વરૂપને અનુસરતાં નામો છે.

૩. શ્રીકૃષ્ણ કેવી રીતે પોતાને વશ કરવાનું કહે છે ? (૩૨/૮૪)

જ. શ્રીકૃષ્ણ સઘળા કુસંગોનો નાશ કરનાર સત્સંગ જેવી રીતે મને વશ કરવાનું કહે છે.

૪. પ્રભાતિ પદોના રચયિતા કોણ છે ? (૬/૧૬)

જ. પ્રભાતિ પદોના રચયિતા મુક્તાનંદ સ્વામી છે.

૫. કયા બે વચનામૃતમાં શ્રીજીમહારાજે સોમલા ખાચરના વખાણ કર્યા છે ? (૧૦/૨૮)

જ. વચનામૃત કારિયાણી પ્રકરણ-૬ અને ગઢડા અંત્ય પ્રકરણ-૨૪માં શ્રીજીમહારાજે સોમલાખાચરના વખાણ કર્યા છે.

૬. બગડેલો ઓટો જોઈ ઉકાખાયરે શું કર્યું ? (૩/૮-૧૦)

જ. બગડેલો ઓટો જોઈ ઉકાખાયરે કાંઈ પણ બોલ્યા સિવાય સાવરણી અને પાણી લઈ ઓટા ને સાફ કરી નાખ્યો.

પ્ર.૫ “ભગવાન જીવના ગુના.....” (૨૭-૪/૮૨-૮૩) - સ્વામીની વાત પૂરી કરી તેનું નિરૂપણ લખો. (કુલ ગુણ : ૫)

❧ નોંધ :- સ્વામીની વાત પૂરી લખી હોય તો - ૧ ગુણ, નિરૂપણના - ૪ ગુણ.

ભગવાન જીવના ગુના સામું જોતા નથી. તે કોઈ જીવ ભગવાનની સ્તુતિ કરીને એમ બોલે જે, ‘હું ગુનેગાર છું; તો તેના ગુના ભગવાન માફ કરે છે.’

ભગવાન અને સંત બહુ જ દયાળું છે. આપણે ગમે તેવા ગુના કર્યા હોય તોપણ દયા રાખી આપણને સત્સંગમાં નભાવે અને મોક્ષમાર્ગે આગળ વધારે છે. આપણે ગમે તેટલી ભૂલો કરીએ પણ તેને ભૂલી જાય છે. આપણે જોયું છે કે અક્ષરબ્રહ્મ ગુણાતીતાનંદ સ્વામીનું વરતાલમાં શુક સ્વામીના સાધુ હરિસ્વરૂપદાસજીએ સભામાં અપમાન કરાવ્યું છતાં દયાળું ગુણાતીતાનંદ સ્વામીએ તો કાંઈ ગણ્યું જ નહીં અને મંદિરમાં પાછા ફરતા ડોકમાં ગુલાબનો હાર હતો તે પ્રેમથી તેમને પહેરાવ્યો. નારાયણપ્રસાદદાસજીએ મોજીદાસ પાસે નારાયણ ધરે યોગીજી મહારાજનું અપમાન કરેલ. પરંતુ એ નારાયણપ્રસાદ સારંગપુર આવ્યા ત્યારે યોગીજી મહારાજે તેમની અત્યંત સેવા કરી. કેવા દયાળું ! પોતાનું અપમાન કરનાર જીવ પર અત્યંત કરુણા વરસાવે. આવા અનેક દોષે યુક્ત અપરાધી જીવ ભગવાનને શરણે જઈ કહે : ‘હે સ્વામી! હું ગુનેગાર છું.’ તો તેના સર્વે ગુના ભગવાન માફ કરી શુદ્ધ કરે છે. શાસ્ત્રીજી મહારાજનું બોચાસણના હીરાભાઈમુખીએ શરણું સ્વીકાર્યું. પોતાના અપરાધોનો એકરાર કર્યો. તો શાસ્ત્રીજી મહારાજે તેમને વ્યસનોથી મુક્ત કરી નિર્દોષ કર્યો. ભગવાન તો જીવના ગુના માફ કરવા જ બેઠા છે પણ જીવ ભગવાનને દીન-આધીન થઈને પ્રાર્થના કરતો નથી. ગુણાતીતાનંદ સ્વામીએ તેમની વાતોમાં કહ્યું છે કે દોઢ પહોર દિવસ ચડતા સુધી ભગવાન જીવના ગુના માફ કરે છે, પણ જીવની અવળાઈ એવી છે કે બીજું ઘણું કરે પણ ભગવાનને સંભારે નહીં, પ્રાર્થના કરે નહીં, તેથી દુઃખ પણ જાય નહીં.

પ્ર.૬ નીચે આપેલ વિષય માટે સૂચના મુજબ છ સાચા ક્રમ નંબર તથા તે સાચા ક્રમ નંબરને ઘટનાક્રમ પ્રમાણે ગોઠવો. (કુલ ગુણ : ૬)

વિષય :- પાર્ષદ (૫/૧૫)

(૧) ફક્ત સાચા નંબરો :	૩	૪	૬	૭	૮	૧૧
(૨) યથાર્થ ઘટનાક્રમ :	૧૧	૩	૭	૪	૮	૬

સૂચના : (૧) ફક્ત સાચા નંબરોમાં તમામ છ નંબરો સાચા હશે તો જ ૩ ગુણ મળશે. (૨) યથાર્થ ઘટનાક્રમ પણ સંપૂર્ણ સાચો હશે તો જ ૩ ગુણ મળશે. અન્યથા એક પણ ગુણ નહીં મળે.

❧ નોંધ : (૧) ફક્ત સાચા નંબરો : જવાબમાં આપેલ અંક કોઈપણ ક્રમમાં લખેલ હોય પણ તમામ અંક સાચા હોય તો જ સંપૂર્ણ ૩ ગુણ આપવા અન્યથા એક પણ ગુણ ન આપવો. (૨) યથાર્થ ઘટનાક્રમ : ઘટનાક્રમ ઉકેલપત્ર પ્રમાણે હોય તો જ સંપૂર્ણ સાચું ગણી ૩ ગુણ આપવા અન્યથા એક પણ ગુણ ન આપવો.

પ્ર.૭ નીચે આપેલાં જનમંગલનામાવલિ / કીર્તન / અષ્ટક / શ્લોક વગેરે માંગ્યા મુજબ પૂર્ણ કરો. (કુલ ગુણ : ૮)

❧ નોંધ :- કીર્તન અડધું સાચું હોય તો એક (૧) ગુણ આપવો.

૧. જનમંગલસ્તોત્રમ્ : ૐ શ્રી ધ્યાનનિષ્ઠાય નમઃ, ૐ શ્રી તપઃપ્રિયાય નમઃ, ૐ શ્રી સિદ્ધેશ્વરાય નમઃ,
ૐ શ્રી સ્વતન્ત્રાય નમઃ, ૐ શ્રી બ્રહ્મવિદ્યાપ્રવર્તકાય નમઃ ૐ શ્રી પાષણ્ડોચ્છેદનપટવે નમઃ (૧૫/૪૮)
૨. જયસિ કમલાપતિ જયસિ નૈષ્ઠિક જતિ, જયસિ ત્વં ભજત પુરુષ અકામી
જયસિ પરમેશ્વર ! તવ ચરણ શરણ મેં, આયો પ્રેમાનંદ ગરુડગામી. (૨/૮)
૩. સાધ્વીચકોરશલભાસ્તિમિકાલકષ્ટ- કોકા નિજેષ્ટવિષયેષુ યથૈવ લગ્નાઃ ।
મૂર્તૌ તથા ભગવતોડત્ર મુદાતિલગ્નં ત્વાં ભક્તિધર્મતનયં શરણં પ્રપદ્યે ॥ (૮/૨૬)
૪. આસામહો શ્રુતિર્ભિર્વિમૃગ્યામ્ ॥ (૩૨-૮૨) - શ્લોકનું ગુજરાતી ભાષાંતર લખો.

અહો ! જે ગોપીઓ કોઈથી પણ ન ત્યાગ થઈ શકે એવા સંબંધીજનનો અને આર્યોના ધર્મમાર્ગનો ત્યાગ કરીને વેદોએ ગોતવા યોગ્ય એવી મુકુંદ ભગવાનની પદવીને ભજતી હતી અર્થાત્ ભગવાનમાં ધ્યાનપારાયણ થતી હતી; તે આ ગોપીઓના ચરણરજના સ્પર્શવાળી વૃંદાવનમાં વર્તતી ગુલ્મ, લતા, ઔષધિ વગેરેને મધ્ય હું પણ કોઈક થઉં એટલે કોઈક તૃણ કે કીટકાદિરૂપે ગોપીઓના ચરણરેણુના સ્પર્શને યોગ્ય હું થઉં આવી આકાંક્ષા કરું છું.

પ્ર.૮નીચે આપેલાં અવતરણો કોણ, કોને અને ક્યારે કહે છે તે લખો. (કુલ ગુણ : ૯)

નોંધ : કોણ કહે છે - ૧ ગુણ, કોને કહે છે - ૧ ગુણ, ક્યારે કહે છે - ૧ ગુણ.

૧. “ભેંસલા ડુંગર ઉપર વાદળ બેઠાં છે.” (૨૮/૫૦)

⇒ ગોપાળાનંદ સ્વામી - પાર્ષદોને

⇒ સ્વામીની આજ્ઞાથી પાર્ષદો દાતરડાં લઈ ઘાસ કાપવા જવા તૈયાર થયા. તેમને જવાની ના પાડતાં કહે છે.

૨. “એ તો હું નિર્ગુણાનંદ.” (૭/૨૧)

⇒ સ્વામી (ગુણાતીતાનંદ સ્વામી) - મુક્તાનંદ સ્વામીને

⇒ અંધારામાં નેવા નીચે કોઈને ઊભેલા જોઈને મુક્તાનંદ સ્વામીએ પૂછ્યું કે ‘કોણ છે એ ?’ ત્યારે સ્વામી જવાબ આપતાં કહે છે.

૩. “રોજ આટલી ભૂખ વેઠો છો ?” (૧૬/૩૨)

⇒ રામદાસ સ્વામી - સ્વામીને

⇒ અપરિગ્રહ વ્રતનો નિયમ હોવાથી રામદાસ સ્વામીએ સંતોને ફરી વિનંતી કરી કે ‘આ મઠ કોઈ જમી જાઓ તો ઠીક’ ત્યારે રામદાસ સ્વામીની ઈચ્છાથી સ્વામી મઠ જમી ગયા. ત્યારે કહે છે.

પ્ર.૯ નીચે આપેલાં વાક્યોમાંથી કોઈ પણ ત્રણ વિષે કારણ લખો. (નવેક લીટીમાં) (કુલ ગુણ : ૯)

૧. સ્વામીએ પાત્ર કુપાત્રનો વિચાર કર્યા વગર જ્ઞાન કહેવા માંડ્યું. (૩૪/૬૧)

જ. એક દિવસ સભામાં મહાપૂજા થતી હતી. સ્વામી એકદમ ઉપશમમાં ઊતરી ગયા. કાંઈ બોલે નહિ, પોતાની મેળે ક્યારેક બોલે તો ‘હે રાજા રહુગણ ! તું એકોવિદ છો.’ આ સમાચાર ચારેબાજુ - સૌ સંતો હરિભક્તો જૂનાગઢ આવવા લાગ્યા. સ્વામી સામે અનિમિષ દૃષ્ટિ. ચોથે દિવસે ચાર વાગે ઠાકોરજી ઊઠ્યા. સ્વામી પોતાની મેળે ઊઠ્યા. સભામાં પોતાના આસને - સ્વામી ‘આ ટાણે તમારા સૌનાં મન મારા વિષે સ્થિર - તેવાં જો અખંડ રહે તો તમારે કોઈને કાંઈ કરવાનું રહ્યું નથી. કપડાં વેંચતા વેપારીનું દૃષ્ટાંત આપી કહ્યું, ‘બીજા સંતો અક્ષરધામમાંથી મહારાજના સ્વરૂપના જ્ઞાનની ગાંસડીઓ લઈ આવ્યા. પણ પાત્ર કુપાત્રના વિચારમાં જ્ઞાનની ગાંસડીઓ પાછી અક્ષરધામમાં લઈ ગયા. અમે મહારાજના સર્વોપરી પુરુષોત્તમના સ્વરૂપનું જ્ઞાન, અક્ષરના સ્વરૂપનું જ્ઞાન પાત્ર-કુપાત્રનો વિચાર કર્યા વગર કહેવા માંડ્યું છે.’ કોઈ સમજે કે ન સમજે પણ જાણશે તો ખરા કે સ્વામીએ આવું જ્ઞાન પ્રવર્તાવ્યું. પછી બોલ્યા. તમારી તમામ વૃત્તિઓનો નિરોધ કરી અમને જોઈ રહ્યા છો. એમ જો કાયમ રહે તો તમારી ગ્રંથિઓ ગળી જાય અને વાસનાનો નાશ થઈ જાય.

૨. વરતાલ સભામાં મહારાજ એકદમ અકળામણ બતાવવા લાગ્યા. (૨૧/૩૮-૪૦)

જ. મહારાજની આજ્ઞાથી સ્વામી વરતાલમાં કેટલાક માંદા સાધુઓની સેવા કરતા હતા. એકવાર માંદા સાધુઓની ગોદડીઓ સાથે કેટલાક સાજા સાધુઓએ પણ પોતાની ગોદડીઓ ધોવા આપી. સ્વામી અઢાર ગોદડીઓ ગોમતીમાં ધોઈ પોતાના બંને ખભે લઈને મંદિરે આવતા હતા. ત્યારે હનુમાનવાળા દરવાજે મહારાજ મળ્યા અને અલૌકિક દૃષ્ટિમિલન ચાલ્યું. થોડીવારે મહારાજ સભામાં આવી અકળામણ બતાવી કહેવા લાગ્યા કે, ‘પેલા સાધુએ મારે માથે ભાર મૂક્યો છે તે લઈ લો. આમ, સ્વામી સાથે પોતાની એક્તા બતાવી. ભગુજીએ સ્વામીના ખભા ઉપરથી ગોદડીઓ લઈને મહારાજ પાસે મૂકી. માંદા સાધુઓ પોતાની ગોદડીઓ લઈ ગયા પણ જે સાજા હતા તે શરમાઈને આવી ન શક્યા.

૩. ઉગા ખુમાણે કૃપાનંદ સ્વામીના મંડળનું અપમાન કર્યું. (૧૩/૨૯)

જ. કૃપાનંદ સ્વામી સાથે ગુણાતીતાનંદ સ્વામી અને સંતો વિચરણ કરતા કરતા જૂના સાવર ગામે આવી પહોંચ્યા. આ ગામનો ધણી ઉગો ખુમાણ ભેખના શબ્દોથી ભરમાઈને સત્સંગનો દ્વેષી બન્યો હતો. ગુણાતીતાનંદ સ્વામી અને સંતો ગામમાં ઝોળી માગવા નીકળ્યા. ઉગા ખુમાણને કોઈએ જણાવ્યું કે સ્વામિનારાયણના મુંડિયા આવ્યા છે. તેણે તરત જ પોતાના માણસો દ્વારા સંતોને ગામ બહાર કઢાવ્યા. ઠાકોરે પોતાના નોકરો તેમજ છોકરાઓ પાસે સંતો પર ધૂળ, કાંકરા, છાણ વગેરે નંખાવ્યું. માર પણ મરાવ્યો. છતાં સંતો કાંઈ પણ બોલ્યા નહીં તેમજ ખરાબ વિચાર પણ કર્યો નહીં. ગામ બહાર નદીકાંઠે આવીને બેઠા. ત્યાં ગામના માણસો દ્વારા થતી વાત સાંભળી કે દરબાર કેવો નિર્દય છે. સાધુઓનું અપમાન કરે છે તેથી ભગવાન તને દીકરો ક્યાંથી આપે ? આ સાંભળી સ્વામીને વિચાર આવ્યો કે દરબારનો દ્વેષ અણસમજણનો છે તેથી આપણે એવો સંકલ્પ કરીએ કે તેને ઘરે દીકરો થાય, તે સત્સંગી થાય અને આપણને ઉતારો આપે. બધાએ આ વિચાર ઉપાડી લીધો અને સૌએ ભેગા મળી શુભ સંકલ્પ કર્યો.

૪. મહારાજ દેવા કણબીને ઘેર પહોંચ્યા છતાં પૂછ્યું “મૂળજીનું ઘર આવી ગયું.” (૪/૧૦)

જ. એક વાર મહારાજ દેવા કણબીને ત્યાં જમવા જતા હતા. રસ્તામાં મૂળજીનું ઘર આવ્યું. મહારાજ ભક્તમંડળ સાથે તેમને ઘેર પધાર્યા તે વખતે મૂળજી જાનનું ધાન અને દહીં જમતા હતા. મહારાજે મૂળજી ભક્તની ખબર પૂછી અને પછી આગળ ચાલ્યા. રસ્તામાં મહારાજે સાથેના ભક્તોને મૂળજીનો મહિમા કહેતાં જણાવ્યું કે ‘આ મૂળજી હાલ ઝૂંપડીમાં રહે છે ને ધાન જમે છે તે મોટી હવેલીઓમાં રહેશે ને હજારો ભક્તોના નિયંત્રા થશે. મોટા ત્યાગી થશે. એમનો મહિમા દેશ-પરદેશમાં ગવાશે. અમારી સાથે એમની મૂર્તિ પણ મંદિરમાં સ્થપાશે ને લાખો ભક્તો તે પૂજશે.’ આમ, મૂળજી ભક્તના મહિમાની વાત કરતાં કરતાં દેવા કણબીનું ઘર આવ્યું. મહારાજના અંતરમાં મૂળજી રમતા હતા તેથી તેમનાથી સહેજે પૂછાઈ ગયું કે ‘શું મૂળજીનું ઘર આવ્યું ?’ ત્યારે સૌએ કહ્યું કે ‘ના મહારાજ ! આ તો દેવા કણબીનું ઘર છે અને આજે આપણે અહીં જમવાનું છે.’

પ્ર.૧૦ નીચે આપેલા વિષયોમાંથી કોઈ પણ બે વિષે મુદ્દાસર નોંધ લખો. (બારેક લીટીમાં) (કુલ ગુણ : ૮)

નોંધ : ટૂંકનોંધના મુખ્ય મુદ્દા હાઈલાઈટ કરેલા છે. એટલા મુદ્દાનો સમાવેશ થયેલો હોય તો પૂરા ગુણ આપવા.

૧. મહારાજ જામીન થયા (૨૩/૪૨-૪૩) સંવત ૧૮૮૩માં પ્રબોધિની ઉત્સવ પછી મહારાજે બધા પરમહંસોને અક્ષર ઓરડીમાં બોલાવી સભા કરી. તે વખતે બ્રહ્માનંદ સ્વામી જૂનાગઢથી આવેલા. સ્વામી કોઈ કારણસર પાછળ રહી ગયેલા. મહારાજે સૌ સંતોને પંચ વર્તમાન પાળવામાં ફેર પડે નહી તે માટે અંદરોઅંદર એકબીજાના જામીન થવા કહ્યું. જેને જેની સાથે મેળ હોય તે અરસપરસ જામીન થયા. તે જ વખતે ગુણાતીતાનંદ સ્વામી આવે છે. તેમને જોઈને બ્રહ્માનંદ સ્વામી કહે છે, “અહીં બેઠેલ સૌ એકબીજાના જામીન થયા છે. હવે કોઈ બાકી નથી માટે તેમના જામીન કોણ થશે ?” ત્યારે મહારાજે કહ્યું, “સ્વામી ! એમના તો અમે નિરંતરના જામીન છીએ.” આ સાંભળી આખી સભા સ્તબ્ધ થઈ ગઈ. સૌને લાગ્યું કે સ્વામી પર મહારાજનો અનહદ રાજીપો છે.
૨. મૂર્તિમાં રસબસ (૧૮/૩૬-૩૭) (૧) ગઢડામાં મહારાજ વાસુદેવ નારાયણના ઓરડામાં નિયમની એકાદશીનાં પારણાંની ખીચડી અને દહીં જમતા હતા. દર્શનમાં બેઠેલા દરેક સંતને પ્રસાદી મેળવવાનો સંકલ્પ થયો. એકલા ગુણાતીતાનંદ સ્વામી જ સંકલ્પરહિત મહારાજના દર્શન કરતા હતા. અંતર્યામી મહારાજે પ્રસાદીના લોભી નહીં પણ મૂર્તિના લોભી એવા સ્વામીને થાળની પ્રસાદી આપી રાજીપો બતાવ્યો. (૨) અક્ષર ઓરડીમાં મોટેરા સદ્ગુરુઓની હાજરીમાં ગીતા ઉપર રામાનુજ ભાષ્યની કથા થતી હતી. એક વાર મહારાજ પુરાણીને ભેટ્યા. આથી બ્રહ્માનંદ સ્વામીએ રમૂજમાં મહારાજને કહ્યું: ‘તમે આવો પક્ષપાત કરો તે ન ચાલે, કથામાં બેઠેલા સર્વેને ભેટવું જોઈએ.’ મહારાજ ભેટવાના છે - તે જાણી બીજે દિવસે ભારે ભીડ થઈ. મહારાજે નિત્યાનંદ સ્વામીને કહ્યું કે ‘સૌ કથામાં આવ્યા છે પણ પૂછો તો ખરા કે કથામાં કેટલા સમજે છે ?’ કથા સમાપ્તિ પછી નિત્યાનંદ સ્વામીએ દરેકને પૂછ્યું જેઓ સમજતા ન હતા. તેમને બીજે દિવસે આવવાની ના પાડી. સ્વામીને પૂછ્યું તો તેમણે કહ્યું : ‘અહો શી કથા ! ન ભૂતો ન ભવિષ્યતિ.’ એટલે સ્વામીને આવવાની પરવાનગી મળી. પછી મુક્તાનંદ સ્વામીએ ફરીથી સ્વામીને પૂછ્યું કે ‘તમે ખરેખર સમજો છો ?’ ત્યારે સ્વામીએ કહ્યું : ‘મારે તો મહારાજનાં દર્શનનો મોહ છે.’ દર્શનનો આવો મહિમા જોઈને મુક્તાનંદ સ્વામી રાજી થયા.
૩. શ્રીહરિ સાથે પ્રથમ મેળાપ (૩/૭-૮) મૂળજી ભક્તની ઉંમર હવે પંદરેક વર્ષની થઈ હતી. તે સમયમાં સરવાર દેશમાં પ્રગટેલ પૂર્ણ પુરુષોત્તમ ભગવાન, વનવિચરણ કરતા, નીલકંઠ વર્ણીરૂપે ઓળખાતા, લોજ પધાર્યા. મુક્તાનંદ સ્વામી સાથે મેળાપ થયો. ત્યારબાદ થોડા સમયે પીપલાણામાં રામાનંદ સ્વામીને મળ્યા. સંવત ૧૮૫૭ના કાર્તિક સુદ એકાદશીએ રામાનંદ સ્વામીએ, નીલકંઠ વર્ણિને ભાગવતી દીક્ષા આપવાનું નક્કી કર્યું અને પોતાના સર્વ ભક્તોને આ દીક્ષાવિધિ પ્રસંગે નીલકંઠ વર્ણિનાં દર્શને તેડાવ્યા. શેખપાટથી લાલજી ભક્ત અને ભાદરાથી મૂળજી ભક્ત પણ સૌ હરિભક્તો સાથે પીપલાણા આવી પહોંચ્યા. અહીં જ ભક્ત અને ભગવાનનું - બ્રહ્મ અને પરબ્રહ્મનાં એ સનાતન દિવ્ય સ્વરૂપોનું - આ લોકમાં પ્રથમ મિલન થયું. મૂળજી ભક્ત, નીલકંઠ વર્ણિનાં પ્રત્યક્ષ દર્શન કરતાં ગદ્ગદ થઈ ગયા ! વર્ણિરાટ પણ પ્રેમાર્દ્ર થઈ ગયા અને પોતાના અતિ વડાલા ભક્તને બાથમાં લઈને ભેટ્યા. પછી સૌ ભક્તસમાજને સંબોધીને બોલ્યા : ‘આ મૂળજી ભક્તને અમારા સાથે અખંડ એકત્વભાવ છે અને ભવિષ્યમાં તે અમારો મહિમા વિસ્તારશે.’ તે સાંભળી રામાનંદ સ્વામી પણ હર્ષભેર કહેવા લાગ્યા કે ‘વર્ણિ ! તમે ખરું કહો છો. મૂળજી બહુ પ્રતાપી છે.’ ત્યારે નીલકંઠ વર્ણિએ ફરી કહ્યું : ‘તે તો અમારે રહેવાનું ધામ સાક્ષાત્ અક્ષરબ્રહ્મ છે !’ આ રીતે મૂળજી ભક્તનો - અક્ષરબ્રહ્મસ્વરૂપે અવતરણનો - મહિમા, સૌપ્રથમ આ પ્રસંગે જાહેરમાં સ્વયં પુરુષોત્તમ નારાયણે વર્ણિવિશે વર્ણવ્યો.

પ્ર.૧૧ નીચે આપેલા પ્રશ્નોના એક (સંપૂર્ણ) વાક્યમાં જવાબ લખો. (કુલ ગુણ : ૫)

❏ નોંધ :- અડધા સાચા જવાબના ગુણ આપવા નહીં.

૧. કયા કાંટા વાગે તો તેને કાઢવાનો ઉપાય નથી ? (૩૬/૬૩)

જ. બજારના કાંટા વાગે તો તેને કાઢવાનો ઉપાય નથી.

૨. મહારાજની જૂનાગઢ જવાની આજ્ઞા કોણે કયા ગ્રંથમાં લખી છે ? (૨૭/૪૮)

જ. મહારાજની જૂનાગઢ જવાની આજ્ઞા નિષ્કુળાનંદ સ્વામીએ ‘ભક્તચિંતામણી’ ગ્રંથમાં લખી છે.

૩. શેરડીના વાઢમાં પાણી વાળતા મૂળજી શું વિચારી રહ્યા હતા ? (૫/૧૪)

જ. સંસારત્યાગ માટે મહારાજની આજ્ઞા ક્યારે મળશે તેનો વિચાર કરી રહ્યા હતા.

૪. મહારાજે વરતાલ મંદિરના મહંત કોને બનાવ્યા ? (૨૪/૪૩)

જ. મહારાજે વરતાલ મંદિરના મહંત અક્ષરાનંદ સ્વામીને બનાવ્યા.

૫. ગામના પટેલોએ કોનું નામ સાંભળીને બળદની જોડ આપી ? (૪૪/૭૨)

જ. ગામના પટેલોએ સ્વામીનું નામ સાંભળીને બળદની જોડ આપી.

પ્ર.૧૨ નીચે આપેલા પ્રશ્નોમાંથી કોઈ પણ એક પ્રશ્ન ટૂંકમાં વર્ણવી ભાવાર્થ લખો. (બારેક લીટીમાં) (કુલ ગુણ : ૪)

❏ નોંધ : (૧) આ જ ભાવાર્થ હોવો જરૂરી નથી. પરીક્ષકે વિષયને અનુરૂપ ભાવાર્થ છે કે નહીં તે જાતે નક્કી કરીને તેના ગુણ આપવાના છે. પ્રશ્ન વર્ણનનાં ૩ ગુણ અને ભાવાર્થનો ૧ ગુણ. (૨) ટૂંકનોંધના મુખ્ય મુદ્દા હાઈલાઈટ કરેલા છે. એટલા મુદ્દાનો સમાવેશ થયેલો હોય તો પૂરા ગુણ આપવા.

૧. નિશ્ચય કરાવ્યો (૪૨/૬૮-૭૦) સંવત ૧૯૧૬માં ફાગણ વદ બીજના દિવસે જૂનાગઢમાં આચાર્ય રઘુવીરજી મહારાજના શુભ હસ્તે હરિકૃષ્ણ મહારાજની મૂર્તિની ધામધૂમથી પ્રતિષ્ઠા થઈ. પછી સ્વામી આચાર્ય મહારાજ સાથે ભાવનગર થઈ વરતાલ પધાર્યા. અહીં હરિનવમીનો સમયો કરી વાગડ પાસે અણિયાળી પધાર્યા. રામાનંદ સ્વામીના મળેલા ભાઈ આત્માનંદ સ્વામી અહીં રહેતા હતા. તેમની ઉંમર ૧૧૬ વર્ષની થઈ હતી. સ્વામીને મળીને તેઓ બહુ રાજી થયા. ‘પોતાને મહારાજ હજુ કેમ ધામમાં તેડી જતા નથી ?’ તે પ્રશ્ન તેમણે સ્વામીને પૂછ્યો. ‘મહારાજનું સ્વરૂપ સમજવામાં કસર રહી જતી હશે’ એમ કહી સ્વામીએ તેમને ‘શ્રીજીમહારાજ સર્વોપરી, સર્વ અવતારના અવતારી પુરુષોત્તમ નારાયણ છે અને બ્રહ્મરૂપ થયા વગર તેમની ભક્તિનો અધિકાર પ્રાપ્ત થતો નથી’ તે ઉપાસના સંબંધી વચનામૃતની સાખે ઘણી વાતો કરી અને કહ્યું કે ‘આ ઉપાસના દંઢ કરાવવા સારુ જ મહારાજે તમારો દેહ રાખ્યો છે.’ સ્વામીનાં વચને આત્માનંદ સ્વામીને મહારાજના સ્વરૂપનો યથાર્થ નિશ્ચય થયો અને સ્વામીનો પણ મહિમા સમજાયો. બંને સદ્ગુરુઓ જ્યારે જમવા બેઠા ત્યારે સ્વામી પાસે આત્માનંદ સ્વામીએ પત્તરની પ્રસાદી માગી. સ્વામી કહે કે ‘અવળી ગંગા ન હોય !’ કારણ સ્વામી હંમેશાં આત્માનંદ સ્વામીની પ્રસાદી લેતા. તે સાંભળી આત્માનંદ સ્વામી કહે કે જે ‘આજ દિવસ સુધી મેં અજાણમાં મારા પત્તરની પ્રસાદી તમને આપી પણ આજે તમારો જેમ છે તેમ મહિમા સમજાયો.’ આ પ્રસંગ પછી થોડા દિવસમાં જ ભાઈ આત્માનંદ સ્વામીએ દેહ મૂક્યો. ભાવાર્થ : મહારાજના સ્વરૂપનો યથાર્થ નિશ્ચય હોવો જોઈએ. જ્યાં સુધી યથાર્થ નિશ્ચય ન થાય. ત્યાં સુધી અક્ષરધામમાં જવાશે નહીં.

૨. રામો હાટી સત્સંગી થયો (૩૨/૫૮) સોરઠમાં ફરવા નીકળેલા સ્વામી ગામ માળિયામાં પધાર્યા. ગામના ચોકમાં લીમડા નીચે બેઠેલા રામા હાટીને સ્વામીએ કહ્યું : ‘રામા ! મોતૈયા લાડુ અને સાટા-જલેબી સાવજને નાખીએ તો તે ખાય ?’ ત્યારે તેણે કહ્યું : ‘ના મહારાજ ! એ એનું ખાણું નહીં. એ તો એનું ખાણું જ ખાય.’ ત્યારે સ્વામીએ કહ્યું : ‘જનાવર છે તે માણસનું ખાણું ન ખાય ને માણસ છે તે જનાવરનું ખાણું ખાય તે કેવું કહેવાય ? વળી ન પીવાનું પીએ અને ન ખાવાનું ખાય તે કાંઈ માણસનાં લક્ષણ કહેવાય ?’ બધા લક્ષણે પૂરા રામા હાટીના હૃદયમાં સ્વામીની વાત સોંસરી ઊતરી ગઈ. સ્વામીની દૃષ્ટિથી તેના અંતરમાં પ્રકાશ થયો. તેણે સ્વામીને કહ્યું : ‘સ્વામી ! હું બધું મૂકી દઉં.’ એમ કહીને તરત જ પ્રતિજ્ઞા કરી. ત્યાં જ સ્વામી પાસે વર્તમાન ધરાવ્યાં અને બધા ફેલ મૂકી સત્સંગી થયો. ભાવાર્થ : સ્વામીની ઉપદેશની શૈલી એટલી સરળ હતી કે દરેકને સમજમાં આવતી. સામે પાત્ર જોઈએ ને સ્વામી તેને સમજાય તેવા દૃષ્ટાંતથી તેને ઉપદેશ આપી સત્સંગને માર્ગે વાળતાં.

પ્ર.૧૩ આપેલા વિકલ્પોમાંથી ફક્ત સાચા વિકલ્પોની આગળ આપેલા ચોરસ ખાનામાં ખરાની (✓) નિશાની કરો. (કુલ ગુણ : ૮)

❏ નોંધ : એક કે એકથી વધારે વિકલ્પ સાચા હોઈ શકે. તમામ સાચા વિકલ્પ આગળ ખરાની નિશાની કરી હશે તો જ પૂર્ણ ગુણ મળશે, અન્યથા એક પણ ગુણ નહીં મળે.

(૧) ૧ (૧૪/૩૧) (૨) ૧, ૩ (૨૫/૪૪) (૩) ૨, ૩ (૧૨/૨૮) (૪) ૪ (૧/૨)

પ્ર.૧૪ નીચે આપેલાં ખોટાં વાક્યોને મથાળાના સંદર્ભમાં સાચાં લખો. (કુલ ગુણ : ૬)

❧ નોંધ :- સંપૂર્ણ સાચું વાક્ય લખ્યું હશે તો જ ગુણ પ્રાપ્ત થશે. અન્યથા એક પણ ગુણ નહીં

૧. વિરક્તિ : એક વખત મહારાજ ગઢડા શરદ પૂનમનો સમયો કરી સારંગપુર પધાર્યા. અહીં સ્વામીને બોલાવી મંડળ બાંધી પરદેશમાં ફરવાની વાત કરી, પણ સ્વામી કાંઈ બોલ્યા નહીં. (૧૭/૩૪)
- જ. વિરક્તિ : એક વખત મહારાજ વરતાલ ચૈત્રી પૂનમનો સમયો કરી સંજયા પધાર્યા. અહીં સ્વામીને બોલાવી મંડળ બાંધી દેશમાં ફરવાની આજ્ઞા કરી, પણ સ્વામી કાંઈ બોલ્યા નહીં. (૧૭/૩૪)
૨. સત્સંગમાં અક્ષરબ્રહ્મનું પ્રવર્તન : મહારાજે જુદાં જુદાં મંદિરોના કોઠારી નીમ્યા, પણ ખરો વહેવાર તો ગઢડાના મહંત સુખાનંદ સ્વામીને આવડ્યો કહેવાય. કેમ જે, એમણે પટેલોના આટલા વિરોધમાં પણ મંદિર પૂરું કર્યું. (૩૦/૫૨)
- જ. સત્સંગમાં અક્ષરબ્રહ્મનું પ્રવર્તન : મહારાજે જુદાં જુદાં મંદિરોના મહંત નીમ્યા, પણ ખરો વહેવાર તો જૂનાગઢના મહંત ગુણાતીતાનંદ સ્વામીને આવડ્યો કહેવાય. કેમ જે, એમણે નાગરોની આટલી ઉપાધિમાં પણ મંદિર પૂરું કર્યું. (૩૦/૫૨)
૩. બાળચરિત્રો : ધર્મદેવ ને ભક્તિમાતાને ત્રીજા પુત્રની પ્રાપ્તિ થઈ. તેનું નામ પાડ્યું ઇચ્છારામ. નાનકડા ભાઈ ઇચ્છારામને ઘણી વાર ઘનશ્યામ રમાડતા અને દષ્ટિ દ્વારા અગમ્ય વાતો કરી લેતા. (૨/૩-૪)
- જ. બાળચરિત્રો : ભોળાનાથ ને સાકરબાને બીજા પુત્રની પ્રાપ્તિ થઈ. તેનું નામ પાડ્યું સુંદરજી. નાનકડા ભાઈ સુંદરજીને ઘણી વાર મૂળજી રમાડતા અને દષ્ટિ દ્વારા અગમ્ય વાતો કરી લેતા. (૨/૩-૪)
૪. દારિદ્ર્ય ટાળ્યું : ગઢડા સ્વામી પાસે આવી તેમણે પ્રાર્થના કરી. દયાળુ સ્વામીએ તેને ઘરમાંથી થોડા દાળિયા-મમરા લાવવા કહ્યું. ઘર બહાર તેમનો પારસી મિત્ર સોરાબજી મળી ગયો. (૪૦/૬૭)
- જ. દારિદ્ર્ય ટાળ્યું : જૂનાગઢ સ્વામી પાસે આવી તેમણે પ્રાર્થના કરી. દયાળુ સ્વામીએ તેને બજારમાંથી થોડા દાળિયા-મમરા લાવવા કહ્યું. મંદિર બહાર તેમનો મુસલમાન મિત્ર મુસાભાઈ મળી ગયો. (૪૦/૬૭)
૫. નિર્માનિતા : મહારાજ રથમાં ન બેઠા એ વાત રાજા સાહેબ પાસે પહોંચી. તે સાંભળી રાજાએ પૂછ્યું : ‘એવા એ કોણ છે ? અને ક્યાંના છે ? જે રૂપાના રથમાં ન બેઠા અને સાદા સિગરામમાં બેઠા !’ (૩૩/૫૯-૬૦)
- જ. નિર્માનિતા : સ્વામી મ્યાનામાં ન બેઠા એ વાત નવાબ સાહેબ પાસે પહોંચી. તે સાંભળી નવાબે પૂછ્યું : ‘એવા એ કોણ છે ? અને ક્યાંના છે ? જે રૂપાના મ્યાનામાં ન બેઠા અને સાદા સિગરામમાં બેઠા !’ (૩૩/૫૯-૬૦)
૬. સદ્ગુરુ કોણ ? : મહારાજની કૃપાથી ગુણાતીતાનંદ સ્વામી શરૂઆતમાં કૃપાનંદ સ્વામીના મંડળમાં ફરતા. એક વાર તેઓ જેતપુર આવ્યા. અહીં રાત્રે મહોલ ઉપર કૃપાનંદ સ્વામી સૂવા ગયા. (૬/૧૮)
- જ. સદ્ગુરુ કોણ ? : મહારાજની આજ્ઞાથી ગુણાતીતાનંદ સ્વામી શરૂઆતમાં મુક્તાનંદ સ્વામીના મંડળમાં ફરતા. એક વાર તેઓ જેતલપુર આવ્યા. અહીં રાત્રે મહોલ ઉપર મુક્તાનંદ સ્વામી સૂવા ગયા. (૬/૧૮)

❧ સમાપ્ત ❧